

С. Лопатенко

Електризація рідини при дробленні

У статті моделюється процес зарядки крапель при дробленні рідини, який дозволяє в відсутності зовнішнього електричного поля генерувати заряджені краплі. Використовується метод розпаду струменя на монодисперсні краплі. З експериментальних даних зроблені висновки про те, що в дослідженому випадку механізм зарядки крапель аналогічний механізму зарядки при наявності зовнішніх електричних полів.

Одержано 17.06.09

**О.О. Решетов, доц., канд. філос. наук, В.Т.Кирильчук, доц., канд. філос. наук,
З.В.Стежко, доц., канд. філос. наук**

Кіровоградський національний технічний університет

Філософія та її проблематика

Світогляд – це система узагальнених поглядів, установок, переконань, які визначають розуміння світу в цілому, місця в ньому людини, систему ціннісних орієнтацій людей, стратегію їх поведінки та діяльності. Суб'єктом (носієм) світогляду може бути окремий індивід, соціальна група, суспільство на даному етапі свого розвитку і навіть цивілізація. Світоглядні координати вибудовуються на основі трьох вихідних елементів: знань, цінностей та стратегії діяльності. В формуванні світоглядних знань вирішальна роль належить розуму, для формування ж цінностей вимагається вже і робота душі, активність нашої емоційної сфери. При виробленні стратегії діяльності людина підключає ще і свою волю.

Взагалі у функціонуванні світогляду тісно переплітаються інтелектуальний, емоційний та вольовий компоненти. В зв'язку з цим емоційно-психологічну характеристику світогляду часто називають світовідчуттям, а пізнавально-інтелектуальну – світорозумінням. Крім того, можна виділити два основних рівні функціонування світогляду – буденно-практичний та ментально-теоретичний. А по рівню загальності світогляд поділяється на особистісний, груповий та загальнолюдський.

Значення світогляду важко переоцінити. Кожна доросла людина має відносно сталий світогляд. Він служить специфічною «духовною призмою», через яку людина тільки і сприймає навколишній світ, духовним орієнтиром поведінки людей. Світогляд впливає на норми поведінки, на відношення людини до праці, до інших людей, на характер життєвих прагнень, на побут людини, її смаки та інтереси.

Світогляд людей завжди існував в певних історичних типах: міфології, релігії, філософії. Першим історичним типом світогляду була міфологія. Це цілісна, універсальна форма суспільної свідомості первісного суспільства, в якій злиті воедино фантазії та реальність. Міфологічна свідомість відрізняється трьома характерними рисами: символізмом, синкретизмом та прозорістю.

Наступним історичним типом світогляду є релігія. В релігійній свідомості, як і в міфології, духовно-практичне освоєння світу здійснюється через його подвоєння на священний (сакральний) та земний (профанный). Однак примітивний символізм міфу замінюється складною, часом витонченою системою образів та символів, в якій суттєву

роль відіграють вже теоретичні, понятійні схеми. Крім цього, релігія вже не може спиратися і на принцип прозорості. Йому на зміну приходять принципи віри як психологічний механізм приведення у відповідність релігійного світогляду навколишній дійсності. Істини релігії не можна аналізувати розумом, вони або приймаються серцем людини, або не приймаються.

Третім історичним типом світогляду є філософія. Це теоретична частина або, точніше, теоретичне ядро світогляду (на відміну від релігії, яка охоплює чуттєво-емоційний шар світогляду). Період становлення філософії приходиться найперше на давньогрецький світ. Торгівля з більш давніми цивілізаціями (наприклад, з Єгиптом) привела до взаємопроникнення культур, світоглядних систем, а значить, і до множинності світоглядів. Виникла нова ситуація — ситуація вільного вибору та духовного самовизначення. Відправною точкою, основою такого типу світоглядного вибору стала раціональність, розумна аргументація. Ті, хто віддавав перевагу розуму в вільному пошуку світоглядних рішень, стали називатися філософами (вільними любителями мудрості).

Філософія як особлива форма духовного виробництва вперше виникла приблизно 5-3 тис. років тому в Єгипті, Месопотамії, Індії, Китаї. Більш систематизованого та науково-подібного вигляду вона набуває в Греції 2,5 тис. років тому.

Філософія має безліч визначень. Для Геракліта вона ототожнюється з безкорисливим пізнанням суті речей. За Аристотелем вона вивчає вищі, всезагальні причини та принципи буття, сутнісного. За думкою Дамаскіна філософія — «це знання та повчання на основі знання». В період середньовіччя філософія ототожнювалась з мирською мудрістю, яка випромінює «природне світло розуму». Гегель називає філософію наукою про розум, який осягає сам себе. За марксизмом філософія — це наука про найбільш загальні закони розвитку природи, суспільства та мислення.

Незважаючи на деяку нечіткість визначення предмета філософії, все ж можна окреслити коло проблем, які досліджує тільки вона. По-перше, це пошуки «єдиного в розмаїтті, тобто пошуки першооснови, субстанції світобудови, на якій базується вся поверхнева, чуттєва різноманітність світу. По-друге, пошук відповіді на так звані вічні питання, тобто ключові, світоглядні проблеми. По-третє, це синтез даних конкретних наук в єдину, універсальну наукову картину світу. По-четверте, відкриття та вивчення універсальних, всезагальних законів розвитку природи, суспільства та мислення.

За своїм змістом філософія плюралістична та діалогічна, тому що допускає конфронтацію логічних аргументів в логічному пошуку істини. Це приводить до певної безсистемності її предмету. Тому здавна велися пошуки основ для її систематизації. Ще в античні часи філософи прийшли до висновку про біполярність світу, тобто його роздвоєності на дух та матерію. Логічним стало питання про співвідношення цих двох першоелементів — духу та матерії або людини та світу. Воно називається основним питанням філософії і має дві сторони: онтологічну і гносеологічну. Онтологічна сторона визначається так: що є первинним: дух чи матерія? В залежності від відповіді філософи розділилися на два табори — матеріалізму та ідеалізму.

Гносеологічна сторона основного питання філософії формулюється так: чи пізнаваний світ? (або: чи відповідають думки людини про світ самому цьому світу?). В залежності від відповіді філософи знову розділилися на два табори — агностицизм, який заперечує принципову пізнаванність світу, та табір, який вважає світ принципово пізнаваним.

Існує також концепція, яка пробує «примирити» полярні позиції матеріалізму та ідеалізму. Вона вважає, що в основі світу лежать дві рівноправні, паралельні субстанції — матерія та дух. Ця концепція називається дуалізмом.

Таким чином, філософія стає структурно більш чіткою та систематизованою.

Філософський плюралізм, який передбачає внутрішню впорядкованість філософії, проявляється не тільки в поділі її на матеріалізм та ідеалізм. Вже антична філософія набувала свою композицію і включала три розділи – логіку як вчення про пізнання, фізику як вчення про природу, етику як вчення про людину. Ці три частини і сьогодні складають ядро філософії. Структура сучасної філософії має такий вигляд: онтологія як вчення про об'єктивні першооснови світу; гносеологія (теорія пізнання); соціальна філософія; філософська антропологія; праксеологія (філософське осмислення практики); аксіологія (вчення про цінності); філософія релігії, етика, естетика і, нарешті, історія філософії (на відміну від інших сфер людської діяльності філософія є можливою лише в процесі самозвертання, самозгадування).

Філософія має також певні функції, які діють в межах її цілісної структури. Вони є взаємопов'язаними та взаємообумовлюючими. Основні функції філософії такі: світоглядна, яка включає в себе онтологічну функцію, гносеологічна, методологічна та аксіологічна.

Світоглядна функція філософії полягає в тому, що вона озброює людей всезагальними знаннями про світ, про місце людини в світі, обґрунтовуючи таким чином світоглядні ідеали. Осмислюючи та обґрунтовуючи стратегію реалізації цих ідеалів, філософія виконує методологічну функцію.

Суттєвою функцією філософії є гносеологічна або пізнавальна. Вона орієнтує людей на пізнання світу через призму відношення «людина-світ», а також визначає загальну логіку пізнавального відношення людини до дійсності.

Останнім часом все частіше виділяють ще одну функцію філософії – аксіологічну. Аксіологія – вчення про цінності, філософська теорія загальнозначущих принципів, які визначають вибір людьми наряду своєї діяльності. Філософія, узагальнюючи духовний досвід людства, як справжня мудрість поколінь, з одного боку, застерігає (не можна переступати загальнолюдських цінностей, бо це шлях в нікуди), з іншого боку – пропонує (тільки спираючись на накопичений людством позитивний досвід, можна вирішити нові проблеми).

В питанні про співвідношення філософії та науки і досі зберігаються розбіжності. Проблема ця не надумана, бо філософія «займає нічийну землю між наукою та релігією» (Б. Рассел).

Філософія та наука мають багато спільного. Це і зовнішня схожість, яка проявляється в теоретичній формі вираження своїх положень. І наукові, і філософські побудови минулі, оскільки вони досягають реальні відносини в об'єктивному світі, який розвивається. Тому багато дослідників вважають філософію наукою.

Тепер декілька слів про розбіжності між філософією та наукою. Наука має об'єкт пізнання в сфері конкретного, а філософія – в сфері всезагального. Наука дає знання об'єктивне, «байдуже», а філософія – об'єктивно-суб'єктивне, «зацікавлене» (тому що в будь-яке знання вона «вписує» людину з її потребами та інтересами). Наука монологічна, дає знання однозначне, а філософія – діалогічна, дає знання багатозначне. Наука в своїх висновках обов'язково спирається на експеримент, практику, а філософія є суто теоретичною.

Особливе значення має також факт існування національної філософії. Це ще одна відмінність філософії від науки. Немає і не може бути німецької, російської, арабської математики, фізики, хімії, не може бути національної таблиці множення. Проте німецька, французька філософія, навпаки, є абсолютно необхідними для того, щоб вести мову про реальний процес народження філософських ідей в світі культури та цивілізації. В результаті вищесказаного можна зробити висновок, що постановка питання про те, чи є філософія наукою, є неправомірною. Правильніше було б сказати, що науковість може бути суттєвою характеристикою філософії, не перетворюючи її в один з різновидів наукового знання.

Список літератури

1. Шинкарук В.І. Філософія і нові історичні реалії. // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 4.

Одержано 20.11.09

О.О. Решетов, доц., канд. філос. наук, В.Т. Кирильчук, доц., канд. філос. наук, З.В. Стежко, доц., канд. філос. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Антична філософія

Антична філософія, тобто та, що властива Стародавній Греції і Стародавньому Риму, розвивалася на протязі 1000 років і поділялася на чотири періоди:

а) від виникнення в VI ст. до н.е. і до середини V ст. до н.е. – докласичний, або досократівський;

б) класичний, тривалістю 100 років;

в) з кінця IV ст. до н.е. до I ст. н.е. прийнято називати елліністичним;

г) з I ст. по VI ст. має назву «римський».

Докласичний період представлений мілетською школою, Гераклітом, Емпедоклом, Анаксагором, піфігорейською та елейською школами. Мілетці Фалес, Анаксимандр, Анаксимен (VI ст. до н.е.), як майже всі античні філософи, займались пошуком першооснов буття. За першооснову вони приймали різні предметноконкретні форми буття – воду (Фалес), повітря (Анаксимен) або щось невизначене («апейрон» Анаксимандра). На відміну від мілетців Піфагор (580–500 рр. до н.е.) першоосновою буття вважав число. Саме завдяки числу поняття «космос» втілило в собі розуміння Всесвіту як впорядкованого явища.

Піфагор твердить, що планети, рухаючись навколо Землі по ефіру, створюють монотонні звуки різної висоти, а разом створюють гармонійну мелодію. Піфагор першим вжив поняття «філософія». Він вірив у переселення душі людини після смерті з одного тіла в інше.

Геракліт Ефеський (540–480 рр. до н.е.) вводить у філософську мову термін «логос», який означає загальний закон буття, основу світу. Звідси Геракліт доходить до висновку, що субстаційно-генетичним началом всього існуючого є вогонь. Його знамените «все тече...», вчення про змінність світу, боротьба протилежностей як джерело плинності буття є цінним внеском в розвиток діалектики.

У VI ст. до н.е. в місті Елеї виникає школа елеатів (Ксенофан, Парменід, Зенон). Вчення елеатів – новий крок у становленні старогрецької філософії, в розвитку її категорій, особливо категорії «субстанція» – буття. Елеати (Парменід) розвивають вчення про буття як єдине, несяжне (універсальне), нерухоме. Існує тільки суще буття, несущого чи небуття немає. Тут чітко виявляється тенденція до ототожнення буття з мисленням. Елеати, зокрема Зенон, заперечують реальність, істинність руху, вважають, що рух існує лише як ілюзія чуттєвого світу гадки і тому не може визнаватись справжнім буттям.